

Sari Harakka

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+Varhaiskasvatuksen opettajan

virkakelpoisuus

Opinnäytetyö, 2020

PEDAGOGISEN ITSEARVIOINNIN KEHITTÄMINEN PÄIVÄKODISSA

TIIVISTELMÄ

Sari Harakka

Pedagogisen itsearvioinnin kehittäminen päiväkodissa

44 sivua, 3 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Varhaiskasvatuksen viimeaikaisista muutoksista velvoite itsearviointiin on ollut yksi suurimmista. Tämä koskee kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimintamuotoja. Itsearvioinnin tavoitteena on varhaiskasvatuslaissa määriteltujen tavoitteiden saavuttaminen siten, että toiminta edistää lasten oppimista, kehittymistä ja hyvinvointia. Tavoitteena on syventää varhaiskasvatuksen toimijoiden ymmärrystä varhaiskasvatuksen tavoitteista ja tuottaa tietoa toiminnan kehittämisen kannalta keskeisistä tekijöistä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää pedagogista itsearviointia päiväkodissa. Opinnäytetyöhön sisältyi itsearviointityökalun kehittämisprosessin suunnittelu ja toteuttaminen yksityisessä päiväkodissa Uudenmaan alueella. Itsearviointityökalun kehittämisen tarkoituksena oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen systemaattisen itsearvioinnin jalkauttaminen käytäntöön sekä arvioivan työotteen edistäminen päiväkodin kasvattajien keskuudessa.

Kehittämisprosessi toteutettiin työelämälähtöisesti osallistavan kehittämisen keinoin. Opinnäytetyön tekijä toimii kyseisessä päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajana ja varajohtajana. Kehittämiseen osallistuivat kaikki päiväkodin kasvattajat sekä päiväkodinjohtaja. Kehittämisprosessi toteutettiin kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin kyselyn avulla kasvattajien näkemyksiä itsearviointityökalusta. Toisessa vaiheessa kyselyn pohjalta luotiin itsearviointityökaluksi itsearviointilomake. Tätä itsearviointilomakkeen testiversiota testattiin käytännössä. Kolmannessa vaiheessa itsearviointilomakkeen testiversiosta saadun palautteen pohjalta laadittiin lopullinen itsearviointilomake, jota tullaan käyttämään viikoittaisen tiimipalaverin osana kasvattajatiimeissä. Lisäksi se toimii pedagogisen dokumentoinnin sekä pedagogisen johtamisen välineenä.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Arviointi, Itsearviointi, Kehittäminen, Pedagogiikka

ABSTRACT

Sari Harakka

Developing pedagogical self-assessment at a daycare center

44 pages and 3 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Social Services and Education

The obligation for self-assessment has been one of the biggest changes in the field of early childhood education and care in Finland. This involves both public and private daycare providers and all the forms of early childhood education and care. The aim of self-assessment is to accomplish the objectives set by the legislation on early childhood education and care. These objectives are set in order to improve learning and growing up and to support the well-being of the children. The purpose is to make providers of daycare services better understand the objectives of early childhood education and care and to produce information about the factors which are central when developing the work.

The aim of this thesis was to develop pedagogical self-assessment at a daycare center. The thesis includes a process of developing a self-assessment tool for a private daycare center located in the Uusimaa area. The purpose of developing the self-assessment tool is to implement systematic self-assessment based on the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. The purpose is also to improve the assessment-oriented way of working among early childhood educators.

The development project was working life oriented and used participatory ways of development. The author of the thesis was working at the daycare center as an early childhood education teacher and as an assistant manager. All of the educators and the manager of the daycare center participated in the project. There were three steps in the development project. The first step was to create a questionnaire for the early childhood educators to find out their opinions and ideas about the self-assessment tool. The second step was to use the feedback to create a self-assessment form to function as a tool for self-assessment. This test version of the self-assessment form was tested in practice. The third step was to create the final self-assessment form by using the feedback given for the test version of the form. The final self-assessment form will be used weekly in the early childhood educators' team meetings and as a tool for pedagogical documentation and pedagogical management.

Keywords: Early Childhood Education, Evaluation, Self-Assessment, Development, Pedagogy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUS	8
2.1 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatustilaki	8
2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	11
2.3 Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot	11
2.4 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	13
3 ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA	15
3.1 Varhaiskasvatuksen pedagoginen kehittäminen ja arviointi	15
3.2 Kehittävä arviointi	18
3.3 Itsearviointi	19
3.4 Arviointi ja varhaiskasvatuksen laatu	21
3.5 Kasvattajatiimi arvioinnin ytimessä	23
4 ITSEARVIOINTITYÖKALUN KEHITTÄMINEN	25
4.1 Toimintaympäristön kuvaus	25
4.2 Kehittämispöytäselityksen suunnittelu	26
4.3 Tavoite	26
4.4 Osallistava kehittäminen	28
4.5 Kyselylomake	29
4.6 Itsearviointityökalun testiversio	31
4.7 Valmis itsearviointityökalu	33
5 POHDINTA	35
5.1 Eettisyys, luotettavuus ja kehittämisprosessin vaikuttavuus	35
5.2 Ammatillinen kehittyminen	37
5.3 Johtopäätökset	38
LÄHTEET	41
LIITE 1. Kyselylomake	45
LIITE 2. Testiversio itsearviointilomakkeesta	47

LIITE 3. Valmis itsearviointilomake	49
---	----

1 JOHDANTO

Opetushallitus antoi määräyksen uusista valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 18.10.2016 ja perusteiden mukaiset paikalliset suunnitelmat tulivat käyttöön 1.8.2017. Tämä toi muutoksen varhaiskasvatuksen järjestäjille ja kentälle, sillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (vasu) tuli tällöin velvoittava normi, kuten aiemmin opetussuunnitelman perusteet ovat olleet esi- ja perusopetuksessa. (Opetushallitus 2020.) Asiakirja ei siis enää ole vain suositus. Jo ennen uuden vasun voimaan tuloa varhaiskasvatuksessa jouduttiin alkaa miettimään, miten asiakirja velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestämistä eri tavoin kuin ennen ja miten uuden vasun tulisi alkaa näkyä päiväkotien arjessa. Sittemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita on päivitetty (esim. 2018) muun muassa vastaamaan varhaiskasvatuslaissa tapahtuneita muutoksia.

Uusi valtakunnallinen vasu velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimijoita säännölliseen toiminnan arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, oma-aloitteista ja säännöllistä. Arvioinnin kautta pystytään kehittämään toimintaa, edistämään varhaiskasvatuksen laatua sekä nostamaan esiin toiminnan vahvuuksia. Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoituksena on varhaiskasvatuksen kehittäminen ja lasten oppimisen ja kehityksen edellytysten parantaminen. (Vasu 2016.)

Varhaiskasvatuksen viimeaikaisista muutoksista juuri velvoite itsearviointiin on ollut yksi suurimmista. Tämä koskee kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimintamuotoja. Itsearvioinnin tavoitteena on varhaiskasvatuslaissa määriteltujen tavoitteiden saavuttaminen siten, että toiminta edistää lasten oppimista, kehittymistä ja hyvinvointia. Tavoitteena on syventää varhaiskasvatuksen toimijoiden ymmärrystä varhaiskasvatuksen tavoitteista ja tuottaa tietoa toiminnan kehittämisen kannalta keskeisistä tekijöistä. (Mikkola ym. 2017, 3.) Henkilöstön tavoitteellisella ja suunnitelmallisella itsearvioinnilla on suuri merkitys varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä ja sen ylläpitämisessä (Ukkonen-Mikkola 2017).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi on yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa laatimassa ja tuottamassa digitaalisen laadun arviointijärjestelmän, jonka avulla pystytään keräämään tietoa ja tuottamaan analyysejä varhaiskasvatuksen kehittämisen tueksi. Arviointijärjestelmän on arvioitu valmistuvan vuonna 2021. (Karvi 2020.) Itsearvioinnista ei siis ole vielä annettu valtakunnallisia yhtenäisiä ohjeistuksia tai menetelmiä. Tämän vuoksi onkin hyvin ajankohtaista herätellä varhaiskasvatuksen henkilöstöä sekä toiminnan järjestäjiä aiheeseen.

Tämän opinnäytteen tavoitteena on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen systemaattisen arvioinnin sekä arvioivan työtavan jalkauttaminen käytäntöön. Opinnäytteen kehittämisprosessi toteutettiin osallistavan kehittämisen menetelmällä Uudenmaan alueella sijaitsevassa yksityisessä päiväkodissa. Osallistava kehittämisen lähtökohtana on yhteiskunnasta ja työelämästä nousevien haasteiden ennakointi, havaitseminen ja niihin vastaaminen sekä yhdessä kehittäminen, esimerkiksi juuri työyhteisön kanssa (Góthoni ym. 2020).

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Lapsen huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen eli se ei ole samalla tavoin velvoittavaa kuin oppivelvollisuus. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi kerho- tai leikitoimintana. Koulun aloittamista edeltävä esiopetus on toiminnallisesti varhaiskasvatusta. Esiopetuksesta tuli velvoittavaa 1.8.2015 alkaen. (Opetushallitus 2020.)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. (Opetushallitus 2020.) Varhaiskasvatukseen osallistumista ja siitä saamaa tukea pidetään merkityksellisenä lapsen varhaisvuosien kehityksen, oppimisen sekä tulevan koulumenestyksen ja elämänhallinnan kannalta (Karila 2016, 13).

Varhaiskasvatuksen vaikutukset ovat erittäin suuret niillä lapsilla, joilla on todettu kehityksellisiä pulmia tai haasteita oppimisessa tai joiden kotiolosuhteet ovat puutteelliset. On huomioitava kuitenkin, että vain laadukas varhaiskasvatus tuottaa positiivisia vaikutuksia. Muun muassa henkilöstön työoloilla ja ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksilla on vaikutusta varhaiskasvatuksen laatuun. (Karila 2016, 42-43.)

Opetushallitus määräsi uusista valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 18.10.2016 ja perusteiden mukaiset paikalliset suunnitelmat tulivat käyttöön 1.8.2017. Tämä toi muutoksen varhaiskasvatuksen järjestäjille ja kentele, sillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (vasu) tuli tällöin velvoittava

normi, kuten aiemmin opetussuunnitelman perusteet ovat olleet esi- ja perusopetuksessa. (Opetushallitus 2020.)

Varhaiskasvatuksen sijoittumisen hallinnollisesti opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen (2013) ja uudistetun varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä on ollut viimeistään aika alkaa ajatella, että varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää. Vasun velvoittavuuden myötä voidaan olettaa myös varhaiskasvatuksen laadun alkavan kehittymään vielä parempaan suuntaan. Näiden muutosten myötä on tärkeää alkaa ymmärtää, että varhaiskasvatus on muutakin kuin päivähoitoa, jossa lapsi on ajateltu olevan hoidossa, jotta hänen vanhemmillensä mahdollistuu työssäkäynti. Lisäksi nämä muutokset velvoittavuudessaan edistävät kuntien erojen kapenemista varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Muutosten tarkoitus onkin ollut tasata varhaiskasvatuksen laatua valtakunnallisesti. Näiden lisäksi vasun uudistuksessa painottuu pedagogiikka, mikä kannustaa varhaiskasvattajia tarkastelemaan omaa toimintaansa kriittisemmin sekä arvioimaan omaa toimintaansa. (Alila ym. 2014, 27; Ahonen 2017, 14-16.)

Varhaiskasvatuslaki ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä. Varhaiskasvatuslain (L 540/2018 3§) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;

- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) säädetään muun muassa varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta, oikeudesta varhaiskasvatukseen, menettelysäännöksistä (mm. varhaiskasvatukseen hakeminen), varhaiskasvatuksen suunnittelusta ja arvioinnista, henkilöstön rakenteesta, kelpoisuusvaatimuksista, mitoituksista ja täydennyskoulutuksesta, salassapidosta ja tietojen vaihdosta, yksityisen palveluntuottajan varhaiskasvatuksesta, asiakasmaksuista sekä varhaiskasvatuksen hallinnosta ja valvonnasta.

Varhaiskasvatuslaki (L540/2018) velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja tuottajia arvioimaan toimintaansa. Lain mukaan arvioinnin tarkoituksena on turvata lain tarkoituksen toteuttamista, tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on myös osallistuttava toimintansa ulkopuoliseen arviointiin.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain mukaisesti Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan varhaiskasvatusta toteutetaan niin paikallisesti kuin yksilötasolla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, mutta sitä säätelee perusopetuslaki. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä tarkoitetaan kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa. Varhaiskasvatuksen perusteiden tehtävänä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko Suomessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä ja tavoitteista, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajan välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Vasu 2018, 7-8.)

2.3 Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen: valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (Vasu 2018, 7). Käytännön varhaiskasvatustyössä näiden lisäksi lapsiryhmälle laaditaan ja toimintaa ohjaa usein ryhmän oma varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu (Ahonen 2017, 14).

Varhaiskasvatuksen järjestäjien täytyy laatia ja hyväksyä *valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden* pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Velvoite varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen koskee myös kun-

nan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa sekä kunnan valvomaa yksityistä varhaiskasvatusta tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat myös velvoittavia ja niitä täytyy arvioida ja kehittää. (Vasu 2018, 8.)

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee paikallista varhaiskasvatuksen järjestämistä. Siinä tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatukseen liittyvän arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät saa sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määrittämää tavoitetta tai sisältöä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida toimintaansa sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. (Vasu 2018, 8-9.)

Varhaiskasvatuslain (L540/2018) mukaan varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. *Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman* lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. (Vasu 2018, 9-10.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja sitä päivitetään lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä ja sen laatimisesta sekä arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Suunnitelman laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. (Vasu 2018, 10-11.)

2.4 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on käytännön toimintaa, joka toteutuu päiväkodin lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä todentuu arjen kulttuurisissa käytännöissä. Pedagogiikka on tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamista. Varhaiskasvattajan on siis tiedettävä, miksi hän toimii niin kuin toimii eli miksi päiväkodissa jokin tilanne tai toiminto toteutetaan tietyllä tavalla. Toimintatapa perustellaan pedagogiikalla. Pedagogiikan tulee pohjautua varhaiskasvatustieteen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Pedagogiikka perustuu tieteelliseen tutkimustietoon ja se ilmenee päiväkodin arjen kaikissa tilanteissa, myös esimerkiksi pukemisessa ja ruokailussa. Tavoitteellisuuden tulee ilmetä muun muassa lasten yksilöllisen kehityksen ja oppimisen huomioonottamisena toiminnan suunnittelussa jättäen kuitenkin tilaa lasten omalle aktiivisuudelle sekä tilanteista nouseville oppimisen ja toiminnan kohteille. (Karila 2017, 10-11.)

Pedagogiikka määrittelee sen, millaisena kasvattajat näkevät lapsen ja millaisena oppijana hänet ymmärretään. Pedagogiikkaa on käytännössä usein vaikeaa määritellä. Sen määritelmiä on myös olemassa useita, riippuen missä tilanteessa käsitettä käytetään. Yksinkertaisimmillaan sillä tarkoitetaan lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta, kun taas laajimmillaan se voi tarkoittaa kokonaista tieteenalaa. Pedagogiikka voidaan kuitenkin varhaiskasvatuksessa määritellä tarkoittamaan: *monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi*. (Ahonen & Roos 2019, 12-13.)

Pedagogiikka tulee esille varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Kuka tahansa ei voi toteuttaa pedagogiikkaa, vaan sen vaatii pedagogista osaamista, joka tulee ammatillisen pätevyyden kautta. Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagogista osaamista koulutuksensa kautta. Koulutus perustuu tutkittuun tietoon varhaiskasvatuksesta sekä yleisesti kasvatuksesta. (Ahonen & Roos 2019, 13-14.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus tekevät siitä juuri pedagogista. Toiminnan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus varmistavat, että päiväkodin sisällä tapahtuva toiminta on pedagogista toimintaa. Ilman asetettuja tavoitteita toimintaa ei voida myöskään arvioida. Arvioinnin kautta pystytään todentamaan se, kuinka pedagogista varhaiskasvatuksen toiminta on ollut. (Ahonen & Roos 2019, 49-53.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa oppiminen jaetaan eri alueisiin. Näitä oppimisen alueita ovat *kielten rikas maailma; ilmaisun monet muodot; minä ja meidän yhteisömme; tutkin ja toimin ympäristössäni* sekä *kasvan, liikun ja kehityn*. Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen keskeisiä oppimisen sisältöjä ja tavoitteita. Ne eivät ole tarkoitettu erikseen toteutettaviksi kokonaisuuksiksi, vaan niitä voidaan toteuttaa yhdessä, limittäin ja soveltaen eli ottaen huomioon ilmiöiden laaja-alaisuus. Tärkeää on keskittyä siihen, mikä lapsia kiinnostaa kulloinkin. Oppimisen alueiden tarkoituksena on ohjata henkilöstöä monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40; Ahonen 2017, 162.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskeisiä toimintatapoja ja menetelmiä ovat muun muassa leikki, pedagoginen dokumentointi sekä lasten ja heidän huoltajiensa osallisuus (Vasu 2018, 36-40.)

Seuraavassa on kuvattu oppimisen alueiden sisällöt:

Kielten rikas maailma: kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittyminen (sisältää vuorovaikutustaidot)

Ilmaisun monet muodot: musiikillinen, kuvallinen, sanallinen ja kehollinen ilmaisu

Minä ja meidän yhteisömme: eettinen ajattelu; katsomukset; lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus sekä media

Tutkin ja toimin ympäristössäni: matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus ja teknologiakasvatus

Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen, ruokakasvatus, terveys ja turvallisuus

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40-48; Ahonen 2017, 162-288.)

3 ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatuksen pedagoginen kehittäminen ja arviointi

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että varhaiskasvatuksen toiminnan keskiössä ovat pedagogisen toiminnan suunnitteleminen, toteuttaminen, arvioiminen ja kehittäminen. Uudessa vasussa näkökulma on haluttu muuttaa yksittäisten lasten kehityksen ja yksittäisten taitojen arvioimisesta lasten tarpeisiin vastaavan pedagogiikan toteutumisen arviointiin eli toisin sanoen arvioidaan lapsiryhmän toimintaa suhteessa lasten tarpeisiin. Tämä on yksi keskeisimmistä kehitystehtävistä varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä ja sen tulisi näkyä myös varhaiskasvatuksen arjessa, esimerkiksi laadittaessa lasten varhaiskasvatussuunnitelmia. Ryhmän toiminnan suunnittelun tulisi pohjautua ryhmän lasten yksilöllisiin tarpeisiin. (Ahonen 2017, 8 – 10.)

Uusi vasu korostaa toiminnan jatkuvaa arviointia. Tämä edellyttää yksilötasolla oman toiminnan tietoista ja kriittistä tarkastelua. Lisäksi tarvitaan myös aikaa pysähtyä pohtimaan muutokseen liittyviä asioita sekä omaa toimintaa liittyen siihen (Ahonen 2017, 9 – 10.) Uudistettu varhaiskasvatustuki sekä uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edellyttävät varhaiskasvatuksen järjestäjiltä omaaloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä toiminnan arviointia. Aikaisemmat tutkimukset ja selvitykset ovat osoittaneet, että suomalaisen varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja kehittämistoiminta ovat olleet puutteellisia. Kehittäminen koskee koko henkilöstöä, ei pelkästään varhaiskasvatuksen johtoa. Myös henkilöstöllä on vastuu varhaiskasvatustyön laadusta ja sen kehittämisestä arvioinnin kautta. (Hujala & Fonsén 2017, 326.)

Arvioinnilla on suuri merkitys laadukkaan varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Varhaiskasvatus tarvitsee kehittyäkseen arviointitietoa ja kasvattajien oman työn arvioinnin tulisi olla olennainen osa ammatillisuutta ja asiantuntijuutta. (Kupila 2004, 113.) Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tarkoitus on tukea eri tason varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista ja varhaiskasvatuksen kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen toimintaa tulee arvioida ja kehittää sekä kansallisella että järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötasolla. Henkilöstön suunnitelmallinen itsearviointi on tärkeää varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen yksikkötason suunnitelmalliseen arviointiin tulisi osallistua henkilöstö, lasten huoltajat sekä lapset. (Ukkonen-Mikkola 2017.) Varhaiskasvatuslain (L 540/2018 9 b §) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antaansa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen arviointi, kuten yleensä arviointi, koskee toiminnan panoksien sekä toiminnan ja tulosten arvottamista kontekstissaan. Arviointiprosessissa tuotetaan tietoa etukäteen, toiminnan aikana ja jälkikäteen. Arvioinnin tarkoitus on määritellä asian tai asioiden arvo, merkitys tai hyöty, ja se, mikä on toiminnassa säädeltävissä. (Ukkonen-Mikkola 2017.)

Arviointi on (Ukkonen-Mikkola 2017)

- Tavoite- ja kriteeriperustaista
- Palautteen antamista
- Kannustusta ja rohkaisua
- Ymmärrettävää
- Kuvailevaa ja asteikollista
- Näkyväksi tekevää
- Suunnittelua kehittävää
- Avointa

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman (vasu) perusteet on viitekehys, johon arvioinnin tulee pohjata. Yksilötason arviointi perustuu varhaiskasvatuslakiin ja valtakunnalliseen vasuun ja tarkoittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arviointia yhdessä lapsen ja lapsen huoltajien kanssa. Arviointi järjestäjä- ja yksikkötasolla tarkoittaa taas, että varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista. Järjestäjä- ja yksikkötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. (Ukkonen-Mikkola 2017, 8; 15; 21.)

Pedagogisen arviointityön indikaattorit tulevat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Näin ollen pedagoginen arviointityö perustuu eri tason varhaiskasvatussuunnitelmiin riippuen siitä, mitä arvioidaan. Esimerkiksi syksyllä laadittua ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista voidaan arvioida keväällä. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu varhaiskasvatussyksikön toimintasuunnitelmaan, joka taas perustuu sitä ylemmän tason kuntakohtaiseen paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kaiken arvioinnin pohjana toimivat varhaiskasvatuslaki sekä valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016). (Ukkola-Mikkonen 2017, 25.)

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on toteuttaa lain mukaista arviointia ja siten kehittää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen arviointi poikkeaa esimerkiksi perusopetuksen arvioinnista, jossa keskeinen painopiste on oppilaiden oppimistulokset. Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eivät aseta tavoitteita lapsen oppimiselle tai osaamiselle, vaan ne ohjaavat varhaiskasvatuksen toteuttamista tukemaan lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia. Arviointi keskittyy siis toimintaympäristöön ja sen puitteisiin. Esimerkiksi huomio kiinnittyy lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen, oppimisympäristöön sekä lapsiryhmien pedagogisiin valintoihin ja käytänteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) painotetaan arvioinnin suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta sekä toiminnan tietoista itsearviointia. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 8.)

Arviointi mahdollistaa kriittisen nykytilan tarkastelun, ammatillisen kehittymisen ja oppimisen ja siitä syntyvät tuotokset dokumentoivat toimintaa. Arvioinnin haittana tai uhkana voi olla, että se koetaan ongelmälähtöiseksi, sen koetaan vievän liikaa aikaa tai arviointien lisääntymisen myötä niitä koetaan olevan liian usein. Lisäksi haittana voidaan ajatella, että arviointeja tehdään vain arvioinnin vuoksi. Eli arvioinnin jälkeen arviointitieto voi jäädä pahimmassa tapauksessa hyödyntämättä. (Atjonen 2015, 63-64.)

Arvioinnin merkitys on suuri varhaiskasvatuksen laadukkaan toteutuksen kannalta. Mikäli toimintaa ei arvioida säännöllisesti, voi lapsiryhmän pedagogiset ta-

voitteet jäädä vain pelkiksi sanoiksi. Arviointi auttaa kasvattajia näkemään pedagogiset tavoitteet myös arjen toimintana ja työtapoina. Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista käytännössä. (Parrila & Fonsén 2017, 91.)

3.2 Kehittävä arviointi

Suomalainen varhaiskasvatuksen arviointi on kehittävää arviointia. Siinä keskiössä ei ole lapsi, vaan henkilöstö. Arviointi on luonteeltaan kehittämiseen tähtäävää eli sen suunta on aina tulevassa. Tarkoituksena on arvioida, jotta toimintaa, ja näin ollen laajemmin varhaiskasvatuksen laatua, voitaisiin kehittää yhä paremmaksi. Vaikka lapsi ei olekaan keskiössä, arvioinnin tavoitteet ja tarkoitus ovat luonnollisesti lapsessa ja lapsen hyvinvoinnissa varhaiskasvatuksessa. Mitä laadukkaampaa varhaiskasvatus on, sitä hyvinvoivimpia lapset siellä ovat. (Sillman 2019; Repo & Vlasov 2018; Vlasov 2019.)

Kehittävän arvioinnin tarkoituksena ei ole tuomita tai syyttää ketään, vaan tehdä lapsiryhmän toimintaa näkyväksi. Pedagogisen toiminnan arvioinnissa kohteena on henkilöstön pedagoginen toiminta. Tällä on taas suora yhteys lapsen kokemukseen: millaisena hän kokee varhaiskasvatuksen. (Repo & Vlasov 2018.)

Kehittävän arvioinnin periaatteisiin kuuluu osallisuus. Osallisuuden tarkoituksena on antaa kehittämisen kohteelle toimijuuden kokemuksia. Suomalaisessa kehittävä arvioinnin tutkimuksessa ei ole tarkoituksena niinkään tuottaa yleistettävää tietoa, vaan tietoa työyhteisölle ja työntekijälle itselleen. Kehittävässä arvioinnissa arviointi ei siis yleensä tapahdu ulkoapäin, vaan arvioitavat osallistuvat itse arviointiin. Kehittävä arviointi on jatkuvaa vuorovaikutusta käytännön toiminnan kanssa, ja näin ollen hyvin konkreettista ja käytännönläheistä. Kehittävä arviointi ei ole olemassa jotain tiettyä menetelmää, vaan menetelmä valikoituu kohteen ja tarpeiden mukaan. (Manninen & Kauppi 2008, 118-119; Sillman 2019, 14-15)

3.3 Itsearviointi

Varhaiskasvatuksen viimeaikaisten muutoksista velvoite itsearviointiin on yksi suurimmista (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 3). Tämä koskee kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimintamuotoja. Sillä tarkoitetaan järjestäjän tekemää systemaattista arviointia toiminnastaan eli vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan. Tämä koskee myös yksityisiä toimijoita. (Vlasov ym. 2018, 18). Yksityisillä palveluntuottajilla on vastuu toimintansa arvioinnista ja laadun kehittämistä (Vlasov ym. 2018, 21). Itsearvioinnin tarkoituksena on lain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisten tavoitteiden toteutuminen ja toteutumisen seuranta. Itsearvioinnin tavoitteena on syventää varhaiskasvatuksen järjestäjien ymmärrystä asetetuista tavoitteista sekä tuottaa tietoa kehittämisen kannalta ratkaisevista tekijöistä. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 3.)

Varhaiskasvatuksen arvioinnin lakisääteisyyden myötä kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tehtäväksi on 27.11.2015 asetettu valtakunnallisen pitkän aikavälin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelman laatiminen. Karvi on ulkopuolinen ja riippumaton koulutuksen arvioinnin asiantuntijaorganisaatio. Sen tehtäviin kuuluu kansallisten arviointien toteuttamisen lisäksi laadunarviointiin- ja hallintaan liittyvät kehittämis- ja konsultointitehtävät sekä järjestäjien tukeminen itsearviointitehtävissä. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 7.)

Karvi määrittelee, että ”itsearviointi on osa varhaiskasvatuksen järjestäjän tai yksityisen palveluntuottajan laadunhallintaa, toisin sanoen osa johtamisjärjestelmää ja yksi johtamisen välineistä. Itsearviointi on arvioinnin muoto, jonka kautta tietoa toiminnasta, toimintakulttuurista sekä vallitsevista arvoista tuotetaan ensisijaisesti varhaiskasvatusorganisaation sisäiseen käyttöön.” (Vlasov ym. 2018, 22.)

Karvin tekemän selvityksen (2017) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät ovat erilaisissa vaiheissa arvioinnin käytäntöjen kehittämisessä. Selvityksen mukaan järjestäjien toteuttama itsearviointi ei kaikilta osin vastaa varhaiskasvatuslaissa

ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettuja vaatimuksia. Selvityksestä voidaan todeta, että itsearviointikäytännöt vaihtelevat järjestäjien keskuudessa. Se voi johtua osaltaan itsearviointiin liittyvästä käsitteellisen hajanaisuudesta, toimintaympäristöjen eroista sekä järjestäjien erilaisista tarpeista varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Tämän vuoksi on tärkeää, että itsearviointia kehitetään ja yhtenäistetään valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen uudistettujen tavoitteiden mukaisesti. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 3-4.)

Itsearviointiin voidaan katsoa olevan yksi kehittävän arvioinnin menetelmä. Itsearviointilla tarkoitetaan pääasiassa organisaation tai yksikön oman toiminnan arviointia. On siis mietittävä, mikä arvioinnissa on "itseä". Varhaiskasvatusympäristössä sillä voidaan tarkoittaa yhteisö- tai yksilötasoa eli päiväkodin työyhteisöä, tiimiä tai yksittäistä kasvattajaa. (Huusko 2008, 133.)

Itsearviointin muodoista keskeisimpiä on yksilön oman kehittymisen itsearviointi ja henkilöstön tekemä arviointi oman työnsä eri osa-alueista. Kehittämissuuntautunut itsearviointi kerää tietoa arvioitavan vahvuuksista ja kehittämisen kohteista, joten se on siinä mielessä laaja-alaista. Arviointi on myös kehittävää, mikäli siihen osallistuvat oppivat siitä ja arvioinnista on hyötyä arviointiprosessin jälkeenkin. Kehittävään itsearviointiin ei sisälly vahvaa ulkoista kontrollia eikä siitä seuraa sanktioita. Itsearviointin oleellinen väline on kriittinen itsereflektio. Sillä tarkoitetaan tässä yhteydessä oman toiminnan kriittistä arviointia. Ilman sitä arviointi ja siitä seuraava muutos voivat jäädä pintapuoleisiksi. (Huusko 2008, 133.)

Itsearviointin haasteena voi olla oman toiminnan kaunistelu, ulkopuolisten vakuuttelu tai oman erinomaisuuden vakuuttelu. Vaikka itsearviointia tehdään kehittämisen vuoksi, sen muotoon ja toteutustapoihin vaikuttaa se, miksi ja kenelle arviointia loppujen lopuksi tehdään. Itsearviointia voidaan tehdä sekä itselle että ulkopuoliselle taholle, tai molemmille. (Huusko 2008, 132-133.) Itsearviointin haasteena voi ilmetä toimijan, esimerkiksi päiväkodin tai kasvattajatiimin, kykenemättömyys hyödyntää arvioinnista saatua tietoa. Näin ollen sen vaikutus toiminnan kehittämiseen voi olla heikko. (Munton & Mooney 1999, 21.)

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on merkittävässä roolissa varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä ja sen ylläpitämisessä. Esimerkiksi voidaan arvioida henkilöstön vuorovaikutusta lasten kanssa, ryhmässä valitsevaa ilmapiiriä, pedagogisia työtapoja, toiminnan sisältöä tai oppimisympäristöä. (Ukkonen-Mikkola 2017.)

3.4 Arviointi ja varhaiskasvatuksen laatu

Arvioinnin yhteydessä puhutaan usein laadusta ja laadunarvioinnista. Laadunarvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen laadun tilasta: vahvuuksista ja kehittämisen kohteista. Sen tarkoitus on tehdä näkyväksi yksikön tai ryhmän kehittämisen kohteet. Kun ne ovat selvillä, pystytään lähteä kehittämään esimerkiksi ryhmän toimintaa ja sitä kautta tuottamaan toivottavampaa laatua. (Hujala & Fonsén 2017, 325.) Arviointi ja laatu käsitteinä liittyvät olennaisena varhaiskasvatuksen kehittämiseen, sillä laadun ylläpito vaatii toiminnan arviointia (Hujala & Fonsén 2017, 312).

Arvioinnin tulokset luovat pohjan sille, mitä lähdetään kehittämään pedagogisessa toiminnassa. On tärkeää pysähtyä tarkastelemaan asetettuja tavoitteita ja arvioida, tuottavatko työtavat ja ryhmän toiminta oikeanlaista tulosta vai pitääkö toiminnassa lähteä muuttamaan jotain. Kehittämistoiminta vie kuitenkin aikaa ja toiminnan tulokset eivät ole heti nähtävissä. Pedagoginen kehittäminen vaatiikin kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. (Hujala & Fonsén 2017, 324-326.)

Varhaiskasvatuksen laadulle ei voida antaa muuttumatonta määritelmää. Varhaiskasvatuksen laadun määritelmä heijastaa sitä, mitä kulloinkin pidetään yhteiskunnassa arvossaan. Varhaiskasvatuksen laatu on yhteydessä siihen, millaista yhteiskuntaa haluamme olla rakentamassa, ja mikä varhaiskasvatuksen rooli on siinä. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat rakenteelliset ja prosesseihin liittyvät tekijät. Rakenteellisia piirteitä ovat esimerkiksi ryhmäkoot, riittävä henkilöstö sekä henkilöstön koulutus- ja kokemustausta. Prosessilaadun tekijöitä ovat esimerkiksi lapsiryhmän ilmapiiri,

henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö, lasten ja huoltajien osallisuus sekä päivittäiset käytännöt. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 10.)

Laadun kriteerien asettaminen ja laatumallit ovat haasteellisia. Voi olla helppoa ja houkuttelevaa asettaa sellaisia kriteereitä, jotka ovat helposti mitattavissa, vaikka ne eivät olisikaan oleellisimpia varhaiskasvatuksen laadun kannalta. Näin ollen vaikeammin mitattavat, tärkeät kriteeritekijät voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Varhaiskasvatuksen kehittävä arviointi on jatkuvaa keskustelua siitä, mitkä ovat varhaiskasvatuksen oleelliset laatutekijät ja miten niitä voidaan mitata. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 10-11.)

Nyt, kun varhaiskasvatuksen arviointi lakisääteisenä tehtävänä on kohtalaisen uusi, on myös hyvä tiedostaa, millä tavoin ymmärrämme varhaiskasvatuksen laadun. Se vaikuttaa siihen, millaisia valintoja arvioinnissa teemme. Näin ollen laadun määrittelyssä tulee pohtia laadun sidonnaisuutta paikallisiin ja kulttuurisiin arvoihin, tarpeisiin ja käytäntöihin. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa laatu pohjautuu Suomen varhaiskasvatuslakiin ja valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatuksen laatu Suomessa on siis omanlaisensa ja muiden maiden laatukriteereitä ei sellaisenaan voi siirtää suomalaiseen kontekstiin. Niitä voi kuitenkin käyttää hyvänä vertailupohjana. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 10-11.)

Lapsen kokema varhaiskasvatuksen laatu määrittyy sen mukaan, millainen on hänen kokonaisvaltainen kokemuksensa osallisuudestaan. Lasten kanssa keskustelemalla, heitä haastatteleamalla tai havainnoimalla saa tietoa siitä, miten vatsujen toimintaa ohjaavat keskeiset sisällöt toteutuvat lapsiryhmän arjessa. (Ahonen 2017, 290.) Tässä opinnäytteessä perehdytään kuitenkin henkilöstön näkökulmaan eli itsearviointiin pedagogisen kehittämisen näkökulmasta. Lapsiryhmän aikuisten toiminta määrittää ryhmän vuorovaikutuskulttuuria, pedagogisia käytänteitä sekä oppimisympäristöjä, ja tätä kautta se heijastuu lapsiryhmän ilmapiiriin sekä lasten kokemaan hyvinvointiin (Ahonen 2017, 290).

Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatuslaki luovat varhaiskasvatustyölle paljon erilaisia vaatimuksia ja käsitteitä, joita ei ole välttämättä

helppoa siirtää käytäntöön (Järvinen & Mikkola 2015, 61). Onnistunut työtapojen kehittäminen onkin mahdollista vain koko tiimin vuorovaikutuksessa (Järvinen & Mikkola 2015, 62).

3.5 Kasvattajatiimi arvioinnin ytimessä

Työtä päiväkodeissa tehdään yleensä kasvattajatiimeissä. Kasvattajatiimillä on yleisesti tarkoitettu työntekijäryhmää, joka vastaa yhden lapsiryhmän ohjauksesta. Perinteisen kasvattajatiimiryhmän rinnalle on viime aikoina tullut uusia muotoja. Tähän on vaikuttanut uudenlaisten, joustavien ja avoimien lapsiryhmien muodostaminen päiväkodeissa. Kasvattajatiimiä voidaan pitää kehittämistyön välineenä, mutta myös kontekstina, jossa mahdollistuvat vuorovaikutus ja yhteinen reflektio. Tiimit ovat yleensä moniammatillisia ja niissä on näin ollen suuri määrä erilaista asiantuntijuutta. Moniammatillisuuden, monipuolisen asiantuntijuuden sekä kokemustaustojen erilaisuuden pitäisi olla tiimin vahvuus, mikäli ne tunnistetaan ja niiden pohjalta kehitetään tiimiä. (Kupila 2017, 306.) Toimiva kasvattajatiimi, joilla on samanlainen näkemys laadukkaasta pedagogiikasta, on varhaiskasvatuksen kehitystyön edellytys. (Ahonen 2019, 69.) Tiimin jäsenten vastuulla on luoda ilmapiiri, jossa kehittäminen on mahdollista (Kupila 2017, 309).

Työn käytäntöjen kehittäminen vaatii kykyä muutokseen. Muutoksen kohtaamiseen ja liikkeelle lähtemiseen riittää aluksi tiedostaminen. Muutoksen tarpeen tiedostaminen johtaa siihen, että tiedostaa myös aikaisempaa paremmin omaa toimintaa. Tiedostamiseen liittyy aina reflektointi. Reflektoinnin avulla tiedostettujen ja usein tiedostamattomienkin asioiden prosessointi mahdollistuu. Kaikessa kehittämistyössä arvioinnin rooli on keskeinen. Oman ajattelun ja toiminnan sekä tiimin toimintakulttuurin kehittämisen arviointi on välttämätöntä. Vain siten voidaan selvittää, mikä on muuttunut ja minkä asioiden parissa kehittämistä tulee jatkaa. (Ahonen 2017, 66 – 67.)

Varhaiskasvatuksen asiantuntijuudessa reflektio on keino kehittää työn käytäntöä, ja sitä kautta kehittää ja uudistaa varhaiskasvatusta. Lisäksi reflektio on välttämätöntä työn ymmärtämiseksi. Tiuraniemen (2002) mukaan reflektio voidaan

määritellä oman ammatillisen toiminnan eri puolien tarkasteluksi. Reflektiivisyys työssä tähtää ammatillisen toiminnan tietoiseen tutkimiseen ja kehittämiseen. Reflektion kautta ei siis pelkästään pysty kehittämään ja ymmärtämään omaa työtä, vaan se on lähtökohtana koko ammattialan kehittämiselle. (Kupila 2017, 310; Tiuraniemi 2002, 1.)

4 ITSEARVIOINTITYÖKALUN KEHITTÄMINEN

4.1 Toimintaympäristön kuvaus

Toteutin opinnäytteeseeni liittyvän kehittämisprojektin yksityisessä päiväkodissa Uudenmaan alueella. Päiväkodissa on noin 60 lapsipaikkaa ja 12 työntekijää. Päiväkoti on auki arkipäivisin klo 6.45-17 ja siellä toimii kolme lapsiryhmää: alle kolmevuotiaiden ryhmä, 3-5-vuotiaiden ryhmä sekä 5-6-vuotiaiden ryhmä. Kuu-sivuotiaille lapsille järjestetään esiopetusta. Työntekijöistä yhdeksän (kasvattajat) muodostavat kolme eri kasvattajatiimiä. Tiimit vastaavat kukin omasta lapsiryhmästään. Lisäksi työyhteisöön kuuluvat päiväkodinjohtaja, päiväkodin keittiöstä ja siivouksesta vastaava huoltaja sekä päiväkotiapulainen.

Jokaisessa lapsiryhmässä toimii kolme varhaiskasvatuksen työntekijää: alle kolmevuotiailla kaksi lastenhoitajaa ja yksi varhaiskasvatuksen opettaja, 3-5-vuotiaiden ryhmässä kaksi lastenhoitajaa ja yksi varhaiskasvatuksen opettaja sekä 5-6-vuotiaiden ryhmässä kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja yksi lastenhoitaja. Lisäksi yksi varhaiskasvatuksen opettajista toimii päiväkodin varajohtajana. Päiväkodissa toteutetaan laajamittaista kaksikielistä varhaiskasvatusta (suomi-englanti).

Kasvattajatiimeillä on viikon aikana tunnin mittainen tiimipalaveri, joka pidetään lapsiryhmän ulkopuolella. Tähän osallistuvat yhden kasvattajatiimin kasvattajat kerrallaan. Tiimipalaverivuorossa olevan kasvattajatiimin ryhmän lapsia valvovat palaverin aikana toisten lapsiryhmien kasvattajat. Näin ollen kasvattajatiimien palaveriajat ovat eri aikoina. Lisäksi viikoittain pidetään koko päiväkodin henkilöstöä koskeva info-palaveri. Palaverin vetää päiväkodin johtaja tai varajohtaja ja jokaisesta kasvattajatiimistä yksi jäsen osallistuu siihen vuorollaan.

4.2 Kehittämisosprosessin suunnittelu

Kehittämisosprosessi alkoi keskusteluilla päiväkodin johtajan kanssa loppuvuodesta 2019. Halusin saada selville, millaisia tarpeita työyhteisön kehittämiseen liittyen voisi olla kyseessä olevassa päiväkodissa. Esitin myös omia mielenkiinnon kohteitani liittyen opinnäytteen aiheeseen. Johtaja koki, että viikoittaisten tiimipalaverien muistioissa painotetaan liian vähän pedagogiikkaa ja sen toteutuksen arviointia. Yksi mielenkiinnon kohteistani liittyi itsearvioinnin kehittämiseen, sillä alani ajankohtaisia artikkeleita ja raportteja lukiessani minulle oli syntynyt mielikuva siitä, että itsearviointia ei tehdä niin systemaattisesti kuin pitäisi ja niin usein kuin olisi tarpeen.

Näiden lähtökohtien pohjalta päädyin kehittämään kasvattajatiimien pedagogista itsearviointia. Tutkittuani aihetta ja pohdittuani kehittämismenetelmiä sekä mahdollista kehittämisestä syntyvää tuotosta esitin johtajalle idean itsearviointityökalusta. Johtaja piti kehittämisen aihetta ja siitä syntyvää tuotosta tärkeänä päiväkodin pedagogiikan arvioinnin ja laadun kehittämisen kannalta, joten päätin aloittaa kehittämisosprosessin aiheesta.

Suunnittelin osallistavani henkilöstön mukaan prosessiin ja jouduinkin miettimään, mikä olisi käytännöllisin tapa tehdä se kohtuullisessa ajassa. Lopulta päädyin hyödyntämään kasvattajien tiimipalavereita kehittämisosprosessissa. Ensin halusin herätellä kasvattajia aiheeseen kyselylomakkeen avulla kysellen heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään pedagogisesta itsearviointista. Tämän pohjalta suunnittelin laativani itsearviointilomakkeen, jota sitten vielä testaisin kasvattajien tiimipalavereissa ja pyytäisin siitä kommentteja ja palautetta. Sen jälkeen tekisin tarvittavat korjaukset ja viimeistelin lomakkeen käyttövalmiiksi.

4.3 Tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen systemaattisen arvioinnin sekä arvioivan työtavan jalkauttaminen käytän-

töön. Opinnäytetyönä toteutetun kehittämisprosessin tarkoituksena oli kehittää itsearviointityökalu systemaattisen arvioinnin jalkauttamiseksi sekä edistämään arvioivan työotteen omaksumista kohteena olevassa päiväkodissa. Kehittämisprosessin kohteena olevassa päiväkodissa ei ole aiemmin ollut käytössä vastaavaa tiimin itsearviointityökalua pedagogiikan arviointiin.

Tavoitteena oli kehittää itsearviointia osallistaen samalla henkilöstö eli kasvattajat mukaan kehittämistyöhön. Tämän tarkoituksena oli saada aikaan parempi sitoutuminen kehittämisprosessiin, sillä se liittyi olennaisesti jokaisen kasvattajan päivittäiseen työhön. Osallisuus omaa työtä koskevien asioiden kehittämisessä vaikuttaa sitoutumiseen positiivisesti (Toikko & Rantanen 2009, 90). Itsearviointiin on tarkoitus tulla osaksi kasvattajien viikoittaista tiimipalaveria. Itsearviointityökalua tullaan hyödyntämään viikoittain kasvattajatiimeissä arvioidessa lapsiryhmien pedagogisen toiminnan ja sen tavoitteiden toteutumista.

Itsearviointityökalusta oli tarkoitus tulla mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä sekä nopeasti hyödynnettävä, jotta siitä ei koituisi lisäkuormitusta kasvattajien tiimipalaveriinkin, joiden kesto on yksi tunti viikossa tiimiä kohden. Itsearviointilomake tullaan arkistoimaan viikoittain tietokoneelle ja se lähetetään sähköpostin liitetiedostona tiimipalaverin jälkeen päiväkodin johtajalle yhdessä tiimipalaverimuistion kanssa. Näin ollen lomake toimii myös pedagogisen johtamisen työkaluna.

Kehittämisprosessin tarkoituksena oli saada aikaan muutosta kasvattajien pedagogisessa ajattelussa. Kehittämisprosessin tavoitteena on tulla tietoiseksi siitä, mitä vasun mukaisesti tulisi arvioida varhaiskasvatuksen, käytännössä lapsiryhmän, pedagogiikassa. Itsearviointityökalu toimii tähän menetelmänä, sillä siinä tuodaan esille ja arvioidaan vasun mukaisia pedagogisia toimintoja. Tämän itsearviointiin kehittämisprosessin pyrkimyksenä on laittaa alkuun arviointikäytännne. Itsearviointityökalun tarkoituksena on auttaa kasvattajia ryhmän pedagogiikan systemaattisessa arvioinnissa ja sitä kautta ryhmän pedagogiikan kehittämisessä.

Tämä opinnäyte on kehittämisprosessiin perustuva raportti. Kehittämisprosessiin kuului kasvattajatiimin itsearviointityökalun suunnittelu ja laatiminen, joissa hyödynsin alan ajankohtaista kirjallisuutta, selvityksiä (Karvi), varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2016/2018) sekä päiväkodin henkilöstön ja johtajan näkemyksiä. Itsearviointityökalun avulla tullaan arvioimaan viikoittain varhaiskasvatussuunnitelmien mukaisten pedagogisen toiminnan tavoitteiden toteutumista päiväkodin lapsiryhmissä. Kehittämisprosessiin ei kuulu pedagogiikan arviointia, vaan prosessin tarkoituksena oli luoda väline arvioinnin toteuttamiseen käytännössä.

4.4 Osallistava kehittäminen

Kehittämismenetelmäksi valitsin osallistavan ja tutkivan kehittämisen, jota toteutetaan ja, johon Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnoissa suunnataan jo ensimmäisestä vuodesta lähtien. Menetelmää käytetään usein työelämän kehittämishankkeissa. Osallistava ja tutkiva kehittäminen on työelämlähtöistä ja siinä painotetaan tasavertaista kumppanuutta kehittämisen kohteena olevien kanssa (esimerkiksi asiakkaat tai työntekijät). Tarkoituksena on, että ne joihin vaikutetaan kehittämishankkeessa, saavat olla myös aktiivisina osallistujina hankkeessa. Tätä voidaan kutsua myös yhteiskehittämiseksi. (Góthoni ym. 2016.)

Työelämän kehittämisessä painotetaan nykyisin enemmän osallistavaa työskentelyotetta. Kehittämisessä suunnataan kohti keskustelevaa, yhteisöllistä ja dialogiin perustuvaa otetta. Tämä suuntaus koskee myös johtamista. (Salonen ym. 2017.) Osallistavissa menetelmissä ihmisten sitouttamisen lisäksi on tärkeää, että oikeus osallistua itseä koskeviin asioihin toteutuu. Työntekijöiden osallisuus on keino saada aikaiseksi parempia tuloksia. (Toikko & Rantanen 2009, 90-91.)

Osallistavassa kehittämisessä kehittäjän rooli voi vaihdella. Kehittäjä voi olla kehittäjä-työntekijä, jonka tarkoituksensa on kehittää omaa työtään ja työyhteisöään. Kehittäjä-työntekijä työskentelee ja samalla kerää tietoa kehitettävästä aiheesta sekä analysoi sitä refleksiivisesti yhdessä muiden työntekijöiden kanssa. (Toikko & Rantanen 2009, 91.)

Osallistamisen instrumentteina voidaan käyttää tiimejä tai erilaisia työryhmiä. Kehittämistoiminnassa nähdään eduksi se, että siinä voidaan hyödyntää osallistujien henkilökohtaisia ajatuksia, kokemuksia ja näkemyksiä. Osallistamistumista edistäviltä menetelmiltä edellytetään dialogisuutta, jotta saavutettaisiin avoin ja tasavertainen osallistuminen, jossa on myös tilaa poikkeaville mielipiteille. (Toikko & Rantanen 2009, 94; 99.)

4.5 Kyselylomake

Kehittämisosuuden ensimmäisessä vaiheessa pyysin jokaista kolmea kasvattajatiimiä sekä päiväkodinjohtajaa täyttämään laatimani kyselylomakkeen (LIITE 1). Tarkoituksena oli herätellä henkilöstöä aiheeseen ja saada esille heidän mielipiteitään liittyen itsearviointityökalun kehittämiseen. Päädyin kyselylomakkeeseen, koska mielestäni se oli tehokkain tapa saada yhtäaikaaisesti kaikkien kasvattajatiimien mielipiteet esille kiireisen työarjen keskellä. Ilmoitin ennakkoon tiimeille jakavani kyselylomakkeet heille ennen kunkin tiimipalaverin alkua. Lomakkeessa kerroin itsearvioinnin taustalla vaikuttavista velvoitteista (muun muassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018) sekä arvioinnin tavoitteesta. Lomake sisälsi kolme avointa kysymystä liittyen tiimin itsearviointiin, joihin tiimi vastasi yhden tiimipalaverin yhteydessä:

- 1) Miten tiimien viikoittaista pedagogisen toiminnan itsearviointia olisi mielekästä toteuttaa – millainen olisi hyvä ja helppokäyttöinen itsearviointityökalu?
- 2) Mitkä ovat tärkeimmät arvioinnin kohteet/teemat mielestänne (vasu)?
- 3) Mitä hyötyä ajattelette pedagogisesta itsearvioinnista olevan? Mitä haittaa?

Kysymykset oli esitetty kyselylomakkeessa myös englanniksi ja sain vastauksia sekä suomeksi että englanniksi riippuen siitä, kuka oli kirjannut vastaukset lomakkeeseen. Tämän jälkeen tarkensin vastauksia vielä tarvittaessa keskustele-

mallalla henkilöstön kanssa. Keskustelujen avulla tarkensin lomakkeiden vastauksia, mikäli en ollut ymmärtänyt niitä täysin tai halusin vielä joitain tarkennuksia annettuihin vastauksiin.

Lomakkeista nousi esille, että kasvattajien mukaan itsearviointityökalun tulisi olla käytännössä nopeasti toteutettava ja selkeä. Työkalua pidettiin hyödyllisenä oman työn kehittämisen ja pedagogisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Sen ajateltiin selkeyttävän sitä, mitä lapsiryhmässä tulisi tehdä enemmän ja mitä voisi mahdollisesti tehdä vähemmän pedagogiikan näkökulmasta. Hyvänä puolelana nähtiin myös itsearviointilomakkeen dokumentoitavuus. Se toimisi siten välineenä toiminnan suunnittelulle ja arviointeihin voisi palata myöhemminkin. Lisäksi arvioinnin koettiin edesauttavan ryhmässä sitä, että eri oppimisen osa-alueita (vasu) tulee toteutettua tasaisemmin, kun toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja kirjataan ylös tehtyjä asioita.

Itsearviointilomakkeen haittana nähtiin sen vievän aikaa tiimipalaverista, jossa jo muutenkin koetaan olevan vähän aikaa suhteessa käsiteltäviin aiheisiin. Eräässä kyselylomakkeessa ehdotettiin, että voisiko itsearvioinnin lisäämisen myötä tiimipalaveriaikaa myös lisätä 15 minuutilla. Kiireessä tehty arviointi erään tiimin kommentin mukaan voi aiheuttaa sellaisen tunteen, että itsearviointilomake täytyy tehdä vain nopeasti pois alta. Silloin sen merkitys pedagogisen kehittämisen suhteen laskee. Arvioinnin negatiivisena puolelana nähtiin myös se, että jollekin itsearviointiin osallistuvalla voi tulla arvioinnista ajatus, ettei ole tarpeeksi hyvä työssään. Lisäksi eräässä keskustelussa itsearvioinnista sain tietoa toisen maan varhaiskasvatuksen itsearviointikäytänteistä. Kommentin perusteella kyseisessä maassa ollaan pidemmällä varhaiskasvatuksen itsearviointikäytänteissä kuin Suomessa. Kommentoija kertoi säännöllisen itsearvioinnin olevan hänelle tuttua aiemman työkokemuksensa perusteella. Tarkentaessani myöhemmin tätä kommenttia, sain kuitenkin käsityksen, että mitään varsinaista yhtenäistä itsearviointityökalua ei ole ollut käytössä.

4.6 Itsearviointityökalun testiversio

Prosessin toisessa vaiheessa laadin kehittämisprosessin ensimmäisen vaiheen kyselylomakkeen sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta itsearviointityökalun ensimmäisen version (LIITE 2). Kyseisen lomakkeen avulla voidaan arvioida viikoittain pedagogiikan toteutumista (vasun mukaiset oppimisen eri osa-alueet) sekä avata ryhmän pedagogista toimintaa. Lisäksi lomakkeessa arvioidaan, mitkä ovat kuluneen viikon onnistumiset ja kehittämisen kohteet.

Tiimit saivat tämän testiversion itsearviointityökalusta testattavaksi yhden tiimipalaverinsa aikana. Palaverin ajankohta oli kahden viikon kuluttua kyselylomakkeen täyttämisestä. Tiimien tehtävänä oli täyttää lomake niin kuin se olisi jo käytössä. Testiversion yhteydessä pyysin lomakkeeseen kommentteja ja palautetta lomakkeen toimivuudesta ja sen sisällöstä. Lisäksi tiimien tuli arvioida lomakkeen täyttämiseen kuluva aika.

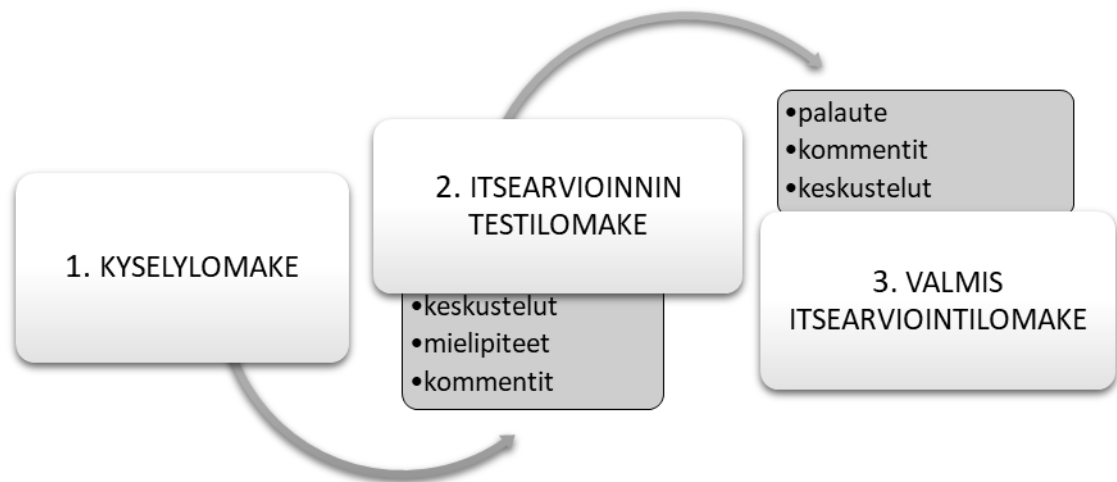
Kolmannessa vaiheessa tein testilomakkeeseen tarvittavat korjaukset ja laadin itsearviointilomakkeesta eli itsearviointityökalusta lopullisen version (LIITE 3). Sain tiimeiltä kommentteja ja korjausehdotuksia lomakkeeseen, jotka otin huomioon muutoksia tehdessäni. Tiimeistä oli tullut palautetta oppimisen eri osa-alueiden tarkennuksesta esimerkein. Oppimisen osa-alueet olivat nimetty lomakkeeseen alun perin vain pääotsikoin. Näin ollen lisäsin pääotsikkojen alle tarkennuksia oppimisen alueiden sisällöistä eli avasin pääotsikkojen sisältöä niiden alapuolelle.

Sain palautetta myös pedagogisen dokumentoinnin ja lasten osallisuuden toteutumisen puuttumisesta lomakkeesta. Perehdyin uudelleen valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018) sekä Liisa Ahosen Vasun käyttöoppaaseen (2017) ja päädyin siihen, että kyseiset aihe-alueet olisi hyvä ottaa mukaan itsearviointilomakkeeseen. Arviointiasteikkoa 1-5 pidettiin hyvänä, mutta sen sijoittamista heti oppimisen osa-alueiden jälkeen ei pidetty loogisena. Päädyin siihen, että ensin lomakkeeseen kirjataan, miten oppimisen osa-alueet ovat vii-

koittaisessa toiminnassa ilmenneet (toteutustapa) ja sen jälkeen arvioidaan asteikolla 1-5, kuinka hyvin ne toiminnassa toteutuivat tai toteutuivatko ollenkaan. Aiemmassa lomakkeessa oli arviointiasteikko ensin ja sen jälkeen toteutustavan kirjaus.

Opinnäytteen seminaariryhmässä esittäessäni käsikirjoitusta sain vielä hyviä asiantuntevia kommentteja liittyen itsearviointilomakkeen sisältöön ja ulkoasuun. Niiden perusteella lisäsin vielä lomakkeeseen kohdan huoltajien osallisuudesta sekä muokkasin arviointiasteikkoa siten, että korvasin numerot hymiöillä.

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 1) olen kuvannut edellä esittämäni kehittämisprosessinkulun:

Kuvio 1 Itsearviointityökalun kehittämisprosessi

4.7 Valmis itsearviointityökalu

Kehittämisprosessin tuloksena valmistui itsearviointityökalu eli itsearviointilomake. Se tulee toimimaan yhtenä lapsiryhmän pedagogiikan arviointimenetelmänä kasvattajatiimeissä. Itsearviointilomakkeen avulla arvioidaan kuluneen viikon pedagogiikan toteutumista. Pedagogiikkaa arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016/2018) mukaisten kriteerien pohjalta. Kehittämisprosessin kautta pyrittiin luomaan tiimeihin aktiivista arvioivaa työotetta, jossa kasvattaja on oman työnsä aktiivinen arvioija ja kehittäjä.

TIIMIN PEDAGOGINEN VIIKKOARVIOINTI

Päivämäärä: _____ Arviointiin osallistuivat: _____

Edellisen viikon aikana toteutimme oppimisen eri osa-alueita ryhmämme toiminnassa:

(arvioi kuinka hyvin toteutui: 😊 -ei lainkaan, 😊 -todella hyvin)

Oppimisen osa-alueet:	Toteutustapa (esim. mitä teimme, miten harjoittelimme)	😊	😊	😊	😊	😊
Kielten rikas maailma (kielelliset taidot, vuorovaikutustaidot, aikuisten sensitiivisyys, lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus)						
Ilmaisun monet muodot (musiikillinen, kuvallinen, sanallinen, keuhollinen)						
Minä ja meidän yhteisömme (eettinen ajattelu, katsomukset, lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus, media)						
Tutkin ja toimin ympäristössäni (luonto ja ympäristö, matematiikka, teknologiaskasvatus, kognitiiviset taidot)						
Kasvan, liikun, kehityn (liikkuminen, ruokakasvatus, terveys, turvallisuus, itsestä huolehtimisen taidot)						

Kuva 1 Itsearviointilomake, sivu1

Edellisen viikon aikana toteutimme seuraavia pedagogisia menetelmiä/toimintatapoja ryhmämme toiminnassa:

	Toteutustapa (miten toteutimme)					
Leikki (ohjattu leikki, vapaa leikki, monipuolisuus leikeissä, leikkiteemat, pitkäkestoinen leikki, leikin havainnointi, leikkilalat, leikkivälineet jne.)						
Pedagoginen dokumentointi (havainnointi, lasten haastattelut, ku-ku-ku, kasvunhansio, valokuvat, blogi, jne.)						
Lasten osallisuus (lasten toiveet, lasten eri näkemysten ilmaisun tukeminen, lasten osallistuminen päätöksentekoon jne.)						
Huoltajien osallisuus (yhteistyön eri muodot)						

Missä onnistuimme hyvin? _____

Mitä pitäisi vielä kehittää? _____

© Sari Harakka

Kuva 2 Itsearviointilomake, sivu 2

5 POHDINTA

5.1 Eettisyys, luotettavuus ja kehittämisprosessin vaikuttavuus

Olen kiinnostunut varhaiskasvatuksen kehittämisestä ja johtamisesta, joten kehittämishankkeen aihe nousi osin myös omista mielenkiinnon kohteistani. Toimin tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajana ja päiväkodin varajohtajana kehittämisprosessin kohteena olevassa päiväkodissa. Olen toiminut yhteistyötahoni työntekijänä vasta kuukausia, joten olen vielä melko uusi työyhteisössä.

Kehittämisprosessin kohteena oleva päiväkoti ja henkilöstö esiintyvät raportissani anonyymeina. Kehittämisprosessiin ei sisälly kuitenkaan arkaluontoisia asioita, minkä vuoksi olisi oltava erityisen varovainen anonyymiteetin suhteen. Kasvattajat ovat osallistuneet kehittämisprosessiin osana omaa työtään, ja he ovat olleet tietoisina siitä, että kehittämisprosessi kuuluu opinnäytetyöhöni. Prosessin kuvauksessa esille tuotuja kommentteja ei pysty yksilöimään.

Oman työn kehittämisessä mukana oleminen oli motivoivaa ja tutun työyhteisön kanssa oli helppoa toimia kehittämisprosessin vetäjänä. Pääosin sain prosessista positiivisia kommentteja ja siihen suhtauduttiin ammatillisesti. Suurimpana haasteena koin hankkeessa sille mahdollistuvan ajan, lähtökohtaisesti ajan puutteellisuuden. Kehittämisprosessiin liittyvät tehtävät lohkaisivat palan kasvattajatiimien rajallisesta palaveriajasta, joten prosessin osallistavat osiot (vaiheet 1 ja 2) piti suunnitella niin, että niiden käsittelyyn ei kuluisi tiimeiltä koko palaveriaikaa. Lasten asioiden viikoittainen läpikäynti kasvattajien tiimipalaverissa on kuitenkin kaikista tärkeintä ja sille täytyy löytyä aikaa joka viikko.

Roolini kehittämisprosessissa oli sekä sosionomiopiskelijan että työntekijän rooli. Pyrin prosessin aikana pysymään mahdollisimman tietoisena tästä kaksoisroolista. Toimin näin siis työyhteisön sisäisenä kehittäjänä, mihin liittyi sekä haasteita että mahdollisuuksia.

Roolini varajohtajana ja työyhteisön jäsenenä on voinut vaikuttaa tiimien vastauksiin ja pohdintoihin aiheesta esimerkiksi siten, etten ole saanut juuri negatiivista palautetta prosessista. Ajatuksenani on ollut, että osa kasvattajista on voinut ajatella sen vievän turhaan aikaa tiimipalaverista. Tämä perustui kasvattajien tiedusteluihin siitä, kuinka kauan esimerkiksi kyselylomakkeen täyttäminen vie aikaa. Ajatus perustui myös omaan näkemykseeni tiimipalaverien rajallisesta ajasta, sillä siihen on varattu ainoastaan tunti viikossa. Varhaiskasvatuksen työssä kasvattajien keskinäinen aika työn suunnittelulle ja arvioinnille on yleisesti ottaen rajallista, joten on luonnollista kiinnittää huomiota ylimää räisiin aikaa vieviin tehtäviin. Toikon ja Rantasen (2009, 8) mukaan osallistavassa kehittämistoiminnassa haasteeksi voi syntyä juuri lähtökohta, että ihmiset arjen kiireissään eivät välttämättä jaksa paneutua kehittämisprosessiin kuin pintapuolisesti.

Olen saanut kuitenkin heräteltyä hyviä pohdintoja itsearviointista ja sen sisällöistä kasvattajatiimeissä ja sain kyselylomakkeisiin hyvin vastauksia. Olin mukana vastaamassa tiimilleni esitettyihin kysymyksiin. En näe siinä ristiriitaa, sillä kyseessä on oman kasvattajatiimini työskentelyn kehittäminen ja olen osa sitä. Annoin kuitenkin mahdollisuuden tiimin muille jäsenille vastata ja kommentoida ensin ennen kuin itse aloitin pohdinnan kyseessä olevista aiheista. Vaikka olin kehittämisprosessin vetäjä, pyrin osallistumaan esimerkiksi itsearviointityökalun kommentointiin niin kuin se olisi esitetty minulle ulkopuolelta.

Olen toiminut kehittämisprosessissa kehittäjä-työntekijänä, mikä on yksi tapa toteuttaa työelämälähtöistä osallistavaa kehittämistä. Olen tiedostanut sen, etten ole voinut toimia kehittämisprosessissa täysin objektiivisesti eikä se ole ollut tarkoituskaan. Subjektiivisuus kehittämisprosessissa, joka koskee omaa työtä sekä omaa työyhteisöä, voi myös edistää uuden työmenetelmän (itsearviointilomake) omaksumista. Työyhteisön sisältä käsin toimin siis palvelukseni työyhteisöä. Itsearviointi on velvoite ja tehtävänäni on ollut auttaa sen jalkauttamisessa käytäntöön.

Subjektiivisuus prosessissa voi toisaalta olla vaikuttanut annettuihin kommentteihin ja vastauksiin, etenkin omassa tiimissäni. Tiimin jäsenet ovat voineet antaa

vastauksia, joita he ehkä ajattelevat heiltä oletettavan. Lisäksi se, että kehittämisprosessi on ollut osa opinnäytetyötä, on voinut vaikuttaa itsearviointi-aiheen omaksumiseen. Kehittämisprosessin ollessa osa opintojani on se voinut vaikuttaa siten, ettei sitä välttämättä ole pidetty niin tärkeänä.

Itsearviointityökalun merkityksen päiväkodille näkee vasta opinnäytteen valmistumisen jälkeen. Itsearviointilomake tullaan ottamaan viikoittaiseen käyttöön päiväkodin tiimipalavereissa. Jotta lomakkeesta olisi hyötyä, tulisi sen täyttämiseen olla riittävästi aikaa. Näin ollen prosessin aikana saamani palaute tiimipalaveriajan pidentämisestä 15 minuutilla kuulostaa järkevältä. Itsearviointilomake tullaan kääntämään myös englanniksi, sillä osa henkilökunnasta käyttää englantia työkielenään.

Itsearvioinnin tekee merkitykselliseksi lopulta vasta se, mihin ja miten arvioinnin tuloksia hyödynnetään. Haasteeksi voi tulla itsearvioinnin jatkokäyttö pedagogiikan kehittämiseksi. Tällä tarkoitan käytännössä sitä, että itsearviointilomakkeet jäisivät dokumentoinnin tasolle ilman, että niiden avulla kehitettäisiin lapsiryhmän toimintaa.

Kehittäminen, uusien asioiden omaksuminen ja kehittyminen vievät aikaa. Oma roolini kehittämisen kohteena olevan päiväkodin työntekijänä edistää itsearviointilomakkeen käytön jatkuvuutta, sillä pystyn itse vaikuttamaan sen käyttöönottoon, hyödyntämiseen ja jatkokehittämiseen. Aihe on joka tapauksessa hyvin ajankohtainen ja velvoittava, joten sen kehittämiselle päiväkodissa tulee jatkossakin olemaan paikkansa.

5.2 Ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyön henkilökohtaisena tavoitteena oli syventää ammatillista osaamistani varhaiskasvatuksen opettajana. Tavoitteenani oli lisätä pedagogista osaamistani sekä ymmärrystäni varhaiskasvatuksen ohjaavista normeista. Lisäksi tavoitteenani oli saada osaamista varhaiskasvatuksen arvioinnista, sillä se vaikuttaa olevan lähivuosina tarpeellinen ja vaadittava osaamisen alue.

Olen työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajana vuodesta 2011 lähtien eri kunnissa, eri päiväkodeissa ja erilaisissa lapsiryhmissä. Olen toiminut tänä aikana yhteensä noin kaksi vuotta varhaiskasvatussyksikön tai päiväkodin varajohtajana. Ammatillisen kehittymisen kannalta kehittämisprosessi oli opettavainen. Omakseen paljon tietoa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöstä prosessin aikana, erityisesti arvioinnista ja pedagogisista oppimisen osa-alueista.

Kehittämisprosessin kautta pedagoginen kehittäminen näyttäytyy minulle merkittävämpänä kuin aiemmin. Sitä kautta vaikutetaan varhaiskasvatuksen laatuun ja lopulta siihen, millaisena lapsi kokee olonsa päiväkodissa ja millaisena päiväkodin toiminnot näyttäytyvät lapsen vanhemmalle. Opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessaan syvensi ymmärrystäni arvioinnista ja pedagogisesta kehittämisestä. Kehittämisprosessi antoi myös osaamispohjan toteuttaa jatkossa vastaavanlainen prosessi työyhteisössä. Se antoi myös työkaluja pedagogiseen johtamiseen ja lisäsi mielenkiintoa sitä sekä työelämän osallistavia menetelmiä kohtaan.

Opinnäytetyötä tehdessäni jouduin organisoimaan, tehostamaan ja priorisoimaan omaa ajankäyttöäni, sillä tein sen kokopäivätyön ja perhearjen ohessa. Hyödynsin kirjoittamiseen viikonloppuja ja paikallista kirjastoa sekä välillä työskentelin kotona päivän myöhäisinä tai aikaisina hetkinä. Opinnäytetyötä tehdessäni kirjoittamistaitoni sekä tutkimusosaamiseni ovat kehittyneet.

5.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli systemaattisen arvioinnin kehittäminen päiväkodissa sekä arvioivan työotteen jalkauttaminen. Systemaattinen arviointi toteutui, sillä itsearviointilomaketta tullaan jatkossa käyttämään päiväkodin viikoittaisissa tiimipalavereissa. Arvioivan työotteen jalkauttamista on haastavaa lähteä analysoimaan tai arvioimaan päiväkodin arjessa. Toivon, että kehittämisprosessini lait-

toi työyhteisössä alulle ajatuksen itsearvioinnin merkityksestä varhaiskasvatuksessa, ja siitä, kuinka jokainen kasvattaja on velvollinen toteuttamaan sitä työssään.

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä pedagogista osaamistani ja ymmärrystä varhaiskasvatusta ohjaavista normeista sekä saada osaamista varhaiskasvatuksen arvioinnista. Tämä toteutui hyvin, sillä opinnäytettä tehdessä oleellisimpia lähteitäni olivat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016/2018), varhaiskasvatustaki sekä Karvin julkaisut varhaiskasvatuksen arvioinnista. Lähteitä itsearvioinnista suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ei ole saatavilla laajasti. Oletan sen liittyvän siihen, että aihe on melko uusi ja näin ollen myös vähän tutkittu. Myös tuoreita kansainvälisiä lähteitä aiheesta oli haastavaa löytää.

Itsearvioinnista varhaiskasvatuksessa on tehty muutamia opinnäytetöitä. Vuorinen (2015; 2017) on kehittänyt laadun itsearviointia AMK-opinnäytetyössään sekä työvälineen laadun itsearviointiin päiväkodissa YAMK-opinnäytetyössään. Parkkonen (2019) on kartoittanut YAMK-opinnäytetyössään Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytilaa ja menetelmiä. Sillmanin (2019) Pro Gradu -tutkielma liittyi erään varhaiskasvatuksen arviointimenetelmän kattavuuteen ja sen kehittämiseen Karvin prosessilaadun indikaattoreiden pohjalta.

Itsearviointilomake tulee toimimaan lisäksi pedagogisen dokumentoinnin ja pedagogisen johtamisen välineenä. Lomakkeet tullaan arkistoimaan, joten niihin on helppo palata myöhemmin esimerkiksi suunnitellessa lapsiryhmän toimintaa. Lomakkeiden avulla voidaan seurata pedagogisten toimintatapojen kehittymistä lapsiryhmässä. Näin ollen sitä voidaan hyödyntää myös johtamisessa. Päiväkodinjohtaja saa lomakkeen joka viikko tiimipalaverimuistion yhteydessä ja pystyy siten seuraamaan lapsiryhmän pedagogiikan toteuttamista. Tästä on hyötyä esimerkiksi henkilöstön koulutusten suunnittelussa.

Ajankohtaisuuden vuoksi opinnäytetyöni kehittämisprosessissa luotu itsearviointilomake on hyödyllinen. Varhaiskasvatuksen työkentällä ei ole vakiintuneita itsearviointimenetelmiä eikä itsearviointia toteuteta välttämättä säännöllisesti, etenkin kasvattajien tasolla. Käyttämällä itsearviointilomaketta orientoidutaan

jo siihen, mitä ammatillisia kehittämistarpeita on tulossa. Viimeistään itsearviointia koskevien yhtenäisten valtakunnallisten ohjeistusten julkaisemisen jälkeen tulisi henkilöstön saada koulutusta aiheesta. Itsearvioinnin kautta opitaan reflektointitaitoja sekä oman itsensä johtamista, esimerkiksi tavoitteiden asettamista ja oman työn arvioimista. Nämä ovat oleellisia työelämätaitoja nykyisin ja tulevaisuudessa.

Olen kiinnostunut jatkamaan kehittämistyötä itsearvioinnin parissa. Itsearvioinnin systemaattisuus ja sen valtakunnallinen yhteneväisyys tulevat olemaan haasteina varhaiskasvatuksessa. Mutta ilman itsearvioinnin kehittämistä ei myöskään saada tietoa varhaiskasvatuksen laadusta eikä pystyä luomaan yhtenäisiä arviointikäytänteitä. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista tulisi kehittää itsearvioinnin suhteen. Arviointi ei ole vain ulkopuolisten tahojen tai johdon tehtävä. Sen kuuluisi olla osa varhaiskasvattajan ammatillista työtettä, jotta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet tulisi saavutettua ja ne tulisivat näkyväksi niin kasvattajille itselleen kuin lasten vanhemmille sekä varhaiskasvatuksen hallinnollisille tahoille.

LÄHTEET

- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>.
- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahonen, L. & Roos, P. (2019). *Iloa ja oivalluksia! Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa*. Kasvusto & PIIA ROOS.
- Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pekuri, H-M. & Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. (2014). *Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf>.
- Atjonen, P. (2015) *Kehittävä arviointi kasvatusalalla*. Joensuu: Kirjokansi.
- Gothóni, R., Hyväri, S., Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) (2016). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>.
- Hujala, E. & Fonsén, E. (2017). Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (s. 312 – 326). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huusko, M. (2008). Itsearviointi kehittävän arvioinnin menetelmänä. Teoksessa Korkeakoski & Silvennoinen (toim.) *Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen*. (s. 127 – 138). Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KAN_31.pdf.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. (2015). *Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa*. Vantaa: Pedatieto.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) (2020). *Digitaalinen laadunarviointijärjestelmä itsearvioinnin tueksi*. Saatavilla 23.3.2020 <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/ajankohtaista-varhaiskasvatuksesta/>.

- Karila, K. (2016). *Vaikuttava varhaiskasvatus*. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2016:6. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.
- Karila, K. (2017). Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa *Nyt on pedagogiikan aika!* (s. 9 – 11). Helsinki: Lastentarhanopettajaliiton julkaisuja. Saatavilla 28.3.2020 <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>.
- Kupila, P. (2004). Arviointi yhteisöllisenä toimintana. Teoksessa P. Kupila (toim.) *Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa*. (s. 113 – 123). Helsinki: Tammi.
- Kupila, P. (2017). Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (s. 301 – 311). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Manninen, J. & Kauppi, A. (2008). Kehittävä arviointi. Teoksessa E. Korkea-
koski & H. Silvennoinen (toim.) *Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen*. (s. 117 – 125). Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KAN_31.pdf.
- Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, J., Paananen, M. & Mattila, V. (2017). *Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila*. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 2017:22. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2017/10/KARVI_2217.pdf.
- Munton, A. G. & Mooney, A. (1999) *Improving the Quality of Childcare Provision Through Self-Assessment: Organizational Characteristics of Nurseries as Predictors of the Ability to Plan and Implement Change*. (s. 21 – 34). Journal of Early Child Development and Care. Volume 148, 1999.
- Opetushallitus (2020). Saatavilla 17.2.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>.
- Parkkonen, S. (2019). *Arviointi päiväkodin arjessa. Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen arviointimenetelmät*. (Opinnäytetyö, Metropolia

- ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Ylempi amk). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019100719679>.
- Parrila, S. & Fonsén, E. (2017). Arviointimenetelmien kehittäminen ja käyttöön-otto. Teoksessa S. Parrila & E. Fonsén (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön*. (s. 91 – 114). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinon, S. (2017). *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Saatavilla <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>.
- Sillman, M. (2019). *Varhaiskasvatuksen prosessilaadun indikaattorit. Oppimisympäristön arviointilomakkeen kehittäminen ja reliabiliteetti*. (Pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201909093420>.
- Tiuraniemi, J. (2002). Reflektiivisyys asiantuntijan työssä. Teoksessa P. Niemi & E. Keskinen (toim.) *Taitavan toiminnan psykologia*. (s. 165 – 195). Turun yliopiston psykologian laitoksen oppimateriaaleja 1238-8661: 2.
- Toikko, T & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Ukkonen-Mikkola, T. (2017). *Varhaiskasvatuksen arviointi ja vasu*. Koulutusmateriaali. Avi. Saatavilla 17.2.2020 <https://www.avi.fi/documents/10191/7262160/Varhaiskasvatuksen+arviointi+ja+vasu/0663828a-7b62-41b0-b737-20b548fe2abc>.
- Vlasov, J. (2019). *Varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen – sanoista tekoihin*. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL. Helsinki. Saatavilla 27.3.2020 <https://www.vol.fi/uutiset/varhaiskasvatuksen-arviointi-ja-kehittaminen-sanoista-tekoihin/>.

- Vlasov, J. & Repo, L. (8.1. 2018). *Varhaiskasvatuksen kansallisen laadunarvioinnin kehittämisestä*. [Video]. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla 27.3.2020 <https://www.youtube.com/watch?v=a0gO8jxUvLk>.
- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukari, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_2418.pdf.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf.
- Vuorinen, R. (2015). *Laadun itsearviointi päiväkodissa*. (Opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sosionomi-amk). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505219526>.
- Vuorinen, R. (2017). *Työväline päiväkodin toiminnan laadun itsearviointiin*. (Opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Ylempi amk). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121120674>.

LIITE 1. Kyselylomake

27.1.2020

Pedagogisen toiminnan itsearviointi kasvattajatiimeissä

–kehittämishanke (sosionomi amk -opinnäyte Sari)

KYSELYLOMAKE (15-20min):

Varhaiskasvatustakiin ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin perustuen:

Kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimintamuotoja koskee velvoite *itsearviointiin*. Tällä tarkoitetaan järjestäjän tekemää systemaattista arviointia toiminnastaan eli vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan. Tämä koskee myös yksityisiä toimijoita. (Karvi, 2018, 18). Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on merkittävässä roolissa varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä ja sen ylläpitämisessä. Esimerkiksi voidaan arvioida henkilöstön vuorovaikutusta lasten kanssa, ryhmässä vallitsevaa ilmapiiiriä, **pedagogisia työtapoja**, toiminnan sisältöä tai oppimisympäristöä. (Ukkonen-Mikkola 2017.)

Uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2019) mukaan itsearviointi on velvoite (vrt. aikaisempi: suositus).

Karvi= Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

- 1) Miten tiimien viikoittaista pedagogisen toiminnan itsearviointia olisi mielekästä toteuttaa – millainen olisi hyvä ja helppokäyttöinen itsearviointityökalu (tulee olla kirjallinen ja dokumentoitava)? Vastauksen voi myös esimerkiksi piirtää/kirjoittaa A4:lle.

How weekly pedagogical self evaluation should be done at the team meeting? What would be good and easiest way to do it? What kind of would be useful tool for it? (should be *documentative* as on paper/Word document etc.)

2) Mitkä ovat tärkeimmät arvioinnin kohteet/teemat mielestänne (vasu)?

What are the most important pedagogical things/themes to evaluate (related to vasu)?

3) Mitä hyötyä ajattelette pedagogisesta itsearvioinnista olevan? Mitä haittaa?

What do you think is the benefit of pedagogical self evaluation? Can it be harmful/negative side of self evaluation?

LIITE 2. Testiversio itsearviointilomakkeesta

TIIMIN PEDAGOGINEN VIIKKOARVIOINTI

Päivämäärä: _____ Arviointiin osallistuivat:_____

Kuluneen viikon aikana toteutimme oppimisen eri osa-alueita ryhmämme toiminnassa:
(arvioi 1-5, kuinka hyvin toteutui: 1 –ei lainkaan, 5 –todella hyvin)

Oppimisen osa-alueet:	1	2	3	4	5	Toteutustapa (esim. mitä teimme, miten harjoittelimme)
Kielten rikas maailma						
Ilmaisun monet muodot						
Minä ja meidän yhteisömme						
Tutkin ja toimin ympäristössäni						
Kasvan, liikun, kehityn						
Leikki						

Missä onnistuimme hyvin?_____

Mitä pitäisi vielä kehittää?_____

LIITE 3. Valmis itsearviointilomake

TIIMIN PEDAGOGINEN VIIKKOARVIOINTI

Päivämäärä: _____ Arviointiin osallistuivat: _____

Edellisen viikon aikana toteutimme oppimisen eri osa-alueita ryhmämme toiminnassa:
(arvioi kuinka hyvin toteutui: 😞 -ei lainkaan, 😊 -todella hyvin)

Oppimisen osa-alueet:	Toteutustapa (esim. mitä teimme, miten harjoittelimme)	😞	😊	😊	😊	😊
Kielten rikas maailma (kielelliset taidot, vuorovaikutustaidot, aikuisten sensitiivisyys, lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus)						
Ilmaisun monet muodot (musiikillinen, kuvallinen, sanallinen, kehollinen)						
Minä ja meidän yhteisömme (eettinen ajattelu, katsomukset, lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus, media)						
Tutkin ja toimin ympäristössäni (luonto ja ympäristö, matematiikka, teknologiakasvatus, kognitiiviset taidot)						
Kasvan, liikun, kehityn (liikkuminen, ruokakasvatus, terveys, turvallisuus, itsestä huolehtimisen taidot)						

Edellisen viikon aikana toteutimme seuraavia pedagogisia menetelmiä/toimintatapoja ryhmämme toiminnassa:

	Toteutustapa (miten toteutimme)					
Leikki (ohjattu leikki, vapaa leikki, monipuolisuus leikeissä, leikkiteemat, pitkäkestoinen leikki, leikin havainnointi, leikkitilat, leikkivälineet jne.)						
Pedagoginen dokumentointi (havainnointi, lasten haastattelut, kk-kirje, kasvunkansio, valokuvat, blogi, jne.)						
Lasten osallisuus (lasten toiveet, lasten eri näkemysten ilmaisun tukeminen, lasten osallistuminen päätöksentekoon jne.)						
Huoltajien osallisuus (yhteistyön eri muodot)						

Missä onnistuimme hyvin? _____

Mitä pitäisi vielä kehittää? _____

© Sari Harakka